

ФЕСТИВАЛОТ И СЕМИНАРОТ ЗА ИЗВОРНИ НАРОДНИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ И ПЕСНИ „ПЕЦЕ АТАНАСОВСКИ КАКО АФИРМАТОРИ НА МУЗИЧКАТА ФОЛКЛОРНА ТРАДИЦИЈА

Горанчо Ангелов

Музичка академија, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
goranco.angelov@ugd.edu.mk

Апстракт

Фестивалот за изворни народни музички инструменти и песни „Пеце Атанасовски“ кој се одржува во континуитет повеќе од 40 години е значаен настан кој во себе обединува два клучни симбола на музичката традиција: свирењето на изворни народни музички инструменти и изворното народно пеење. Овој фестивал со своето одржување успеа да наметне свој звучен израз кој во текот на годините стана синоним за *старата* музика и инструменти кои овде прозвучуваат во своето вистинско светло преку презентирањето на едноставните напеви карактеристични за фолклорната музика на народите кои живеат ги негуваат старите музички инструменти и песни. Денес фестивалот во своите рамки одржува и семинар за изворни народни музички инструменти и пеење во чии рамки се продлабочуваат познавањата на оваа материја и од еден теоретски научен аспект што е од клучно значење за идните инструменталисти и пеачи кои го продолжуваат музичкиот пат на своите предци.

Клучни зборови: Сцена, пеење, свирење, едукација, терен.

Вовед

„Нашето фолклорно творештво има длабоки корени во традицијата. Македонскиот народен гениј со векови низ најразновидни содржински мотиви го создавал, негувал и зачувал творештвото на генерациите коешто има значаен сегмент во севкупната наша културна историја“ (Тодевски, 2004: 5). Културните манифестации како место на кое се прикажуваат дел од традиционалните вредности овозможуваат дел од музичката традиција да биде достапна за поголем број на љубители на народната песна, музика и игра.

„Фестивалот на народни инструменти и песни „Пеце Атанасовски“ (прво како Смотри, потоа како Фестивал „Марко Цепенков, за потоа да го носи името на својот идеен творец) четири децении само сака да го зачува, да го негува и пренесува македонското изворно богатство“ (Митреска, 2014: 3). Еден од ретките фестивали од ваков тип во Македонија па и пошироко, Фестивалот во Долнени е место каде се собираат бројни инструменталисти на изворни инструменти и пеачи негувачи на изворната песна од сите региони на Македонија и странство. Од првото одржување на фестивалот во 1974 год. по иницијатива на Пеце Атанасовски, на овој фестивал продефилирале илјадници инструменталисти од сите возрасти, вљубеници во чистата изворна музика кои со гордост ги презентираат своите свирачки и пеачки вештини. Секое ново одржување на фестивалот значеше и презентирање на дотогаш анонимните народни уметници кои го негувале свирењето и пеењето наследено од нивните предци. Секој еден инструменталист претставува своевиден извор, извор од кој непресушно извираат богато орнаметирани мелодии во духот на македонската традиција а пак преку бројните песни се опејани и зачувани од заборав значајни настани поврзани со минатото на македонскиот народ и народите кои живеат на територијата на денешна Р. Македонија.

Фестивалот како терен за фолклористички истражувања

Покрај можноста на фестивалот да се проследат бројни инструменталисти и вокални интерпретатори, на научната и стручна фела во континуитет и се овозможува и научно следење на

состојбата со застапеноста на народните музички инструменти и инструменталистите во Македонија.¹ Преку квалификациските преслушувања од страна на стручниот тим на фестивалот се доаѓа до информации за состојбата со бројот и старостната структура на инструменталистите и вокални интерпретатори кои ќе учествуваат на фестивалот но и за општата состојба со овие народни ументици. По анализата на стекнатите информации од аудициите а подоцна и со учеството на селектираните инструменталисти и вокални интерпретатори на фестивалот, можеме да ја согледаме возрастната структура на активните свирачи и пеачи на изворна музика. Ако го согледаме досегашниот број на свирачи и пеачи кои учествувале во минатите години и бројот на истите кои учествуваат денес, можеме да дојдеме до заклучок за моменталната застапеност на народните музички инструменти во Македонија. Иако, можеби реалната бројка би била различна од нашите согледувања, ни овозможува да го пополниме мозаикот од инструменталисти и употребувани инструменти во различни региони во Македонија. Позитивната придобивка од фестивалот е и можноста на едно место да се сретнат инструменталисти од различни генерации и региони кои прават обиди својот локален музички фолклор да го прикажат автентично, онака како што се практикувал во минатото а оддолеал на современите музички влијаниа. Ова предизвикува одредено ривалство што резултира со испреплетено свирење и пеење каде секој уметник дава дел од својата душа како би ги истакнал карактеристиките на музичкиот фолклор со кој растел и живеел, музичкиот фолклор на неговите предци. Надсвирувањето кое изобилува со уникатен звучен тембар останува врежано во перцепција кај оние кои се на почетоките од своето инструментално и вокално осознавање на музичката традиција а кај веќе искусните делува мотивирачки будејќи го во нив младешкото чувство за надпејување и надсвирување.² Овој фестивал, од неговото прво одржување, во континуитет го следеше истакнатиот македонски етноорганолог д-р Боровоје Цимревски кој го регистрираше бројот на инструменталисти, инструментите на кои свират, нивната возраст како и местото од каде доаѓаат. Како резултат на неговите научни истражувања за време на фестивалот се раѓа и неговата идеја да се зафати со продлабочено истражување поврзано со народниот музички инструмент гајда а подоцна и со шупелката. Самиот Цимревски во воведниот дел вели дека идејата за неговата докторска дисертација „Гајдата во Македонија“ потекнува токму од овој фестивал кој долги години се одржува на местото Рудина близу селото Долнени, родното село на идејниот творец на фестивалот, врвниот гајдација Пеце Атанасовски. По овој пат би требало да се движат и идните научни истражувања за време на одржувањето на фестивалот а потоа да се направи едно продлабочено компаративно анализирање на материјал собиран во еден период од минатото до денес. Преку оваа анализа би се дошло до конкретни бројки околу застапеноста на одделни музички инструменти а воедно ќе даде одговор на едно често поставувано прашање: Како и зошто доаѓа до исчезнување на некои музички инструменти кои некогаш учествувале во градењето на инструменталната традиција? На фестивалот можат да се видат и регистрираат и бројни традиционални носии кои изобилуваат со локални колорити и везови со кои се карактеризира македонската народна носија а кои учесниците ги наследиле од своите баби и дедовци.

Семинарот за народни инструменти и песни неговата улога во популаризирањето и задржувањето на постарата инструментална и вокална традиција

Во 2001 година, на почетокот на јуни, за првпат во рамките на Фестивалот за народни инструменти и песни „Пеце Атанасовски“ се одржа и семинар за изучување на народните музички инструменти и песни. Како предавачи на семинарот беа ангажирани етномузикологот проф. д-р Горги М. Горгиев и Горанчо Ангелов инструменталист на народни инструменти. Проф. д-р Горги М. Горгиев ги водеше теоретските предавања поврзани со настанокот, развојот и историјатот на македонските народни песни и музички инструменти а Горанчо Ангелов инструменталист и наставник во средното музичко училиште во Штип практичните предавања по изворни народни инструменти: гајда, кавал, тамбура и тапан. На семинарот имаше учесници од повеќе градови од Македонија, претежно помлади инструменталисти кои имаа афинитет кон совладувањ на вештините на свирење на народните музички инструменти. Во 2014 година по вторпат заживува идејата за семинар и истата се реализира во периодот од 3-5 јули во Прилеп. Предавачи се повторно проф. д-р Горги М. Горгиев и м-р Горанчо Ангелов, етномузиколог и професор по традиционални

¹ На овој фестивал често има и учесници од странство. Иако нивниот број е мал сепак ни е овозможено да стекнеме одредени информации и за нивната музичка инструментална традиција.

² Колоритниот звучен тембар е предизвикан од различните штимови на инструментите кои се одликуваат со својата уникатна индивидуалност која е резултат на рачната изработка на инструментите и нивната неповторливост.

инструменти и проф. Д-р Родна Величковска, етномузиколог, како предавач по традиционално пеење.³ На вториот семинар, покрај учесници од Македонија имаше учествуваа семинаристи од Република Бугарија и Република Грција што на некој начин допринесува за популаризација на македонското музичко фолклорно богатство.⁴ Во иднина концепцијата на семинарот ја гледаме во пообемно опфаќање на учесници од помладите генерации од различни делови на Македонија кои во текот на семинарот, покрај со практичното совладување на техниките на свирење и пеење ќе се здобијат и со теоретско познавање. Теоретското познавање треба да опфати информации поврзани со потеклото, употребата, функцијата, застапеноста како и изработувањето и материјалот од кој се изработуваат музичките инструменти односно ќе ги осознаат карактеристиките на изворното пеење по региони. На овој начин семинарот за изворни инструменти и песни ќе има големо влијание во општеството придонесувајќи во оформувањето на идните интелектуални народни музичари кои ќе ја негуваат, чуваат и пренесуваат вокалната и инструментална музичка традиција.

Нашето излагање ќе го заокружime со произнесување на идеја која би опфатила и еден друг сегмент од инструменталната традиција а тоа е изработувањето на инструменти кое е од фундаментално занчење за зачувување на самите инструменти без кои инструменталната традиција не би опстанала. Заради целосно постигнување на целта на фестивалот, да анимира да едуцира и да обучува до едно ниво кадри кои ја негуваат изворната музика, предлагаме и изложба на изворни музички инструменти на која изработувачите преку фотографии ќе прикажат дел од процесот на изработување на инструменти. Од друга страна, изработувачите на изворни музички инструменти дел од своето знаење кое го стекнале по пат на самоизучување ќе го споделат со учесниците на семинарот и останатите заинтересирани. Рефлексијата од оваа активност која на визуелен начин ќе го претстави патот на изработување на музички инструмент може да биде позитивна и кај неког да се роди желба да отпочне со изработување на музички инструменти, професија која е на маргините на исчезнување. Мораме да ја нагласиме улогата на изработувачите на народни музички инструменти мошне значајна во процесот на градење на инструменталната традиција. Гледано од еден подолг временски период, овој занает е повеќе од значаен бидејќи ако немаме изработувачи на инструменти немаме инструмент а ако немаме инструмент нема да имаме ниту инструменталисти.

Користена литература:

Митреска, Елизабета. 2014. „Непресушен извор: 40 години фестивал на народни инструменти „Пеце Атанасовски“. Прилеп: ЈОУ. Градска библиотека „Борка Талевски“.

Тодевски, Кирил. 2004. „Народен уметник со универзални вредности „Пеце Атанасовски“. Дирекција за култура и уметност – Скопје.

³ М-р Горанчо Ангелов е професор на Музичката академија при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип а проф. д-р Родна Величковска е вработена во Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ во Скопје и професор на Музичката академија при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

⁴ Во последните години фестивалот се одржува на почетокот на месец јули а претходно се одржуваше за време на верскиот празник Спасовден.